

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра теорії та історії держави і права

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Право»

Спеціальність D8 Право

Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія держави і права України
Викладач (-і)	Сворак Степан Дмитрович, д.ю.н., д.і.н, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права
Контактний телефон викладача	Сворак Степан Дмитрович +380 67 939 91 49
Е-mail викладача	stepan.svorak@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	<p>Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі студентами, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kttidip.cnu.edu.ua/</p> <p>Також можливі консультації шляхом листування через електронну пошту, зокрема, що стосується погодження планів та змісту індивідуальних науково-дослідних завдань.</p>
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є історія виникнення, змін і розвитку типів та форм держави і права, а також конкретних державних органів і правових інститутів народів, що населяли і населяють територію України. Історія держави і права України вивчає політичні та правові інститути практично аж до сьогодення, допомагаючи певною мірою зрозуміти сутність чинного права, негативні та позитивні сторони.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких <u>змістових модулів</u>:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Держава і право України у феодальний період. 2. Держава і право України в Новий період. 3. Держава і право України в Новітній період. <p>Історія держави і права України є однією з правових дисциплін, яку вивчають на першому курсі. Вона охоплює розвиток усіх галузей права, всі аспекти еволюції держави, її механізм, форму державної єдності та ін.</p> <p>Навчальна дисципліна «Історія держави і права України» є своєрідним вступом до спеціальних юридичних дисциплін (конституційне, цивільне, трудове, кримінальне, процесуальне право та ін.) і ґрунтовного їх вивчення, у тому числі глибокий аналіз важливих законодавчих актів, що потрібне не лише для підвищення якості історико – правової підготовки студентів та їх загальної правової культури, але й для всебічного глибокого усвідомлення галузей діючого права.</p> <p><u>Основними джерелами</u> цієї навчальної дисципліни виступають: підручники, посібники, документи і нормативні матеріали, енциклопедичні і довідкові видання, спеціальна література з окремих проблем історії держави і права України.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Метою дисципліни</u> є ознайомлення студентів з проблемами розвитку і еволюції держави і права на території України, вивчення та узагальнення досвіду минулого, пізнання і використання закономірностей суспільного розвитку.</p> <p><u>Основними цілями</u> вивчення навчальної дисципліни «Історія держави і права України» є набуття студентами знань та розуміння досвіду минулого, пізнання і використання закономірностей суспільного розвитку.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Загальні компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; • Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; • Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; • Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення 	

цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему;
- Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини
- Здатність застосовувати правові принципи та доктрини
- Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин
- Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
- Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ
- Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення

Програмні результати навчання:

- Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини
- Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел
- Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології
- Мати базові навички риторики
- Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи
- Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів
- Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		36	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		40	
самостійна робота		104	
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	D8 Право	1	нормативний
Тематика курсу			
Тема		кількість год.	
		лекції	заняття сам. роб.

Модуль I. Держава і право України у феодальний період.			
Тема 1. Стародавні держави і право на території України (VII ст..до н.е. – VI ст.н.е)	2	2	8
Тема 2. Становлення і розвиток держави і права України-Русі.	2	2	8
Тема 3. Суспільно-політичний лад і право Галицько-Волинського королівства.	4	4	8
Тема 4. Суспільно-політичний лад і право українських земель у складі Польського Королівства, Великого князівства Литовського та Речі Посполитої.	2	4	8
Модуль II. Держава і право України в Новий період.			
Тема 5. Україна у період народно-визвольної війни (1648-1654рр.). Становлення української державності.	4	2	8
Тема 6. Суспільно-політичний лад і право в Україні під владою іноземних держав (середина XVII – кінець XVIII ст.)	2	2	8
Тема 7. Суспільно-політичний лад і право Західноукраїнських земель у складі Австрії та Австро-Угорщини (1772-1918 рр.).	2	2	8
Тема 8. Суспільно-політичний лад і право в Україні у складі Російської імперії	4	4	8
Модуль III. Держава і право України в Новітній період.			
Тема 9. Суспільно-політичний лад і право у період відродження Української держави (1917-1920 рр.)	2	4	8
Тема 10. Суспільно-політичний лад і право Західноукраїнської народної республіки (1918-1923 рр.).	2	2	8
Тема 11. Утворення УСРР та СРСР та зміни у суспільно-політичному житті України. Радянська державність в Україні (1917-1945 рр.).	2	4	8
Тема 12. Вхідження Західної України і Північної Буковини до складу УРСР. Зміни в державному апараті та праві України в роки Другої світової війни (1941-1945 рр.)	2	2	8
Тема 13. Радянська державність та право в Україні (1946-1991 рр.) Розпад СРСР та відродження української суверенної, незалежної, соборної держави.	4	4	8
	ЗАГ.:	36	40
			104
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання курсу	Визначається Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, введеним в дію наказом ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 19 травня 2023 р. № 309. https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf , а також Методичними рекомендаціями до порядку оцінювання успішності здобувачів вищої освіти у навчально-науковому юридичному інституті (далі - МРПОУ), затвердженими Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол №13 від 27 червня 2024 року) https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2024/11/metodychni-rekomendatsii-pro-poriadok-otsiniuvannia-uspishnosti.pdf		

Вимоги до письмової роботи	<p>Вивчення дисципліни передбачає <u>обов'язкове</u> виконання всіма студентами 2-х контрольних робіт. (абз.1 пп. 3.1.3.1 МРПОУ). Роботи виконуються у відповідності до графіку контролю самостійної роботи, який розміщено на інформаційному стенді та сайті кафедри.</p> <p>На контрольні роботи №1 та №2 виноситься 27 варіантів, кожен з яких складається з 4-ох завдань. Перших 3-и питання є описовими і оцінюються по 6 балів кожне, 4-те питання передбачає коротку відповідь і оцінюється в 2 бали. Максимальний бал за контрольну роботу становить 20 балів (пп. 2.4.2.2 МРПОУ).</p> <p>Зміст питань, форма та структура завдань визначається викладачами, що проводять заняття за погодженням з керівником навчальної дисципліни та затверджується на засіданні відповідної кафедри (пп. 3.1.3.2 МРПОУ).</p> <p><u>За бажанням (для отримання додаткових до 5 балів)</u> студенти можуть виконувати індивідуальні завдання. Варіанти індивідуальних завдань <i>знаходяться на кафедрі та розміщені на сайті кафедри</i> https://kttidip.pnu.edu.ua</p>
Семінарські заняття	Завдання для семінарських занять визначені у методичних вказівках, що розміщені на сайті кафедри https://kttidip.pnu.edu.ua/denna-forma-5/ , а також в системі дистанційного навчання. Максимальна кількість балів за семінарські заняття –25 (пп. 2.4.2.1 МРПОУ).
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент допускається до підсумкового контролю за умови виконання всіх видів робіт, передбачених навчальною програмою. Наявність хоча б одного пропущеного і невідпрацьованого семінарського заняття є підставою для недопуску (пп. 3.2.2 МРПОУ). Здобувач не допускається підсумкового контролю, якщо впродовж семестру він набрав за всі види робіт менше 25 балів (пп. 3.2.3 МРПОУ).
Підсумковий контроль	Екзамен. Варіанти завдань на екзамен, бали за їх виконання, критерії оцінювання розробляються керівником навчальної дисципліни та затверджуються на засіданні відповідної кафедри (пп. 3.2.5.1 МРПОУ). Підсумковий бал складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально 25 балів), балу за письмові модульні контрольні роботи (максимально 20 балів), балу за самостійну роботу (максимально 5 балів, пп. 2.4.2.3 МРПОУ) та балу за екзамен (максимально 50 балів) (пп. 2.4.1-2.4.2 МРПОУ). Бал за індивідуальну роботу та/або участь у науковій роботі (максимально 10 балів) є додатковим балом, який додається до підсумкового семестрового балу (пп. 2.4.2.4-2.4.2.6 МРПОУ). Підсумковий бал становить максимально 100 балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Планується виконання студентами обов'язкових та додаткових декількох видів письмових робіт: обов'язкової письмової контрольної роботи, письмових самостійних робіт за темами, винесеними на самостійне опрацювання (перелік питань міститься в Методичних вказівках і завданнях для підготовки до семінарських занять та з самостійної роботи), письмових експрес-опитувань на семінарських заняттях тощо, а також додаткових письмових індивідуальних завдань (за вибором студента) – **Методичні вказівки розміщені на сайті кафедри** [https://kttidip.pnu.edu.ua/методичні матеріали /](https://kttidip.pnu.edu.ua/методичні_матеріали/)

Зміст питань, форма та структура завдань та інструкції щодо виконання обов'язкових (письмових модульних контрольних робіт) та додаткових письмових робіт визначаються викладачем, що проводить семінарські заняття, за погодженням з викладачем, що проводить лекційні заняття (Розділ 3 МРПОУ). За бажанням (для отримання додаткових балів) студенти можуть виконувати індивідуальні завдання (пп. 3.1.4.1-3.1.4.3 МРПОУ).

Академічна доброчесність:

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» [Нова редакція Положення про запобігання академічному плагіату \(pnu.edu.ua\)](https://pnu.edu.ua). Реагування на порушення академічної доброчесності здійснюється відповідно до встановлених процедур

https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/05/pr.01.1.1-08_2024-protsedura_8_universytet.pdf.

Відвідування занять:

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і практичні заняття курсу.

Пропуски семінарських занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку (абз. 1. пп. 3.1.2 МРПОУ). Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття. За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента (абз. 2. пп. 3.1.2 МРПОУ).

Неформальна освіта:

Питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті регулюється Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasyliya-stefanyka.pdf

8. Рекомендована література

1. А. Є. Шевченко, С. В. Кудін, А. А. Настюк. Становлення та розвиток князівської влади в Київській Русі в IX – на початку XII ст. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 468 с.
2. Глосарій юридичних понять і термінів з «Історії держави і права України», «Історії держави і права зарубіжних країн», «Історії вчень про державу і право» : у 2-х ч. Ч. 1: А-Л / укладачі: А. Є. Шевченко, С. В. Кудін, М. М. Корінний ; за ред. А. Є. Шевченка. – Вінниця : ТВОРИ. 2020. – 552 с.
3. Історія держави і права України [Текст] : посіб. для підгот. до іспиту / Д. А. Шигаль. - Харків : Право, 2017. - 249, [1] с. - Бібліогр.: с. 249-[250].
4. Історія держави і права України [Текст] : курс лекцій. - Київ : Фенікс, 2018. - 496 с.
5. Історія держави і права України. Курс лекцій / В.М. Щербатюк (кер. авт. кол.), П.П. Захарченко, О.В. Кузьминець та ін.; за ред. В.М. Щербатюка. – К.: Видавництво «Фенікс», 2018. – 496 с.
6. Історія держави і права України : навчально-методичний посібник / А. Є. Шевченко, С. В. Кудін – Вінниця: ТОВ «Твори» - 2020. – 688 с.
7. Історія держави і права України (схеми і таблиці): навчальний посібник / О. В. Шкуратенко, Д. І. Курас та ін. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 170 с.
8. Історія держави і права України – Трофанчук Г. І., 2021 р., Юрінком Інтер, 2021 р., 568 с.
9. Історія держави і права України. Підручник за редакцією професора В. Д. Гончаренка 2019 рік.
10. Забзалюк Д. Є. Історія держави та права України: навчальний посібник (у схемах і таблицях) / Д. Є. Забзалюк. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. – 120 с.

Викладач _____ **Сворак С.Д.**